

(=bizkaieraren) onerako» baldin bada, zer egin behar dugu Gipuzkoan bizkaieraz mintzatzen diren Eibar, Bergara, Oñati, Arrasate eta beste hainbat herrirekin?

Baina probintzianoen problemak probintzianoentzat utz ditzagun. Lot gakizkion geure arazoari. Probintzianoekin eta beste euskaldun-mota batzuekin luzaro bizi izan arren, bizkaitarra naiz neu ere, nahiz eta, itxura denez, ez horren sutsua, beroa eta radikala. Nere eritzi epelek, erreformistek, moderatuek izango ahal dute baliorik!

Lehenengo eta behin esan behar dut arazoa linguistikoa dela, eta ez beste deus. Zertara datoz orduan «independentziak»? Zer esan nahi du bizkaierari Gobernuak eman behar dion tratamenduak «dirua»ren eta «autarkia»ren neurrikoa izan behar duela eskatzeak?

Gero, bizkaierak problemak ditu, bai, eta ezagutzen ditugu, agian SABINEk bezain ongi ez bada ere. Nik bi ikusten ditut (zeren eta euskara batuaren aldrean bizkaiera hil behar dela —edo hilko dela— esatea ez da problema, hori astakeria da): lehen problema, bizkaieratik baturanzko bidearena da, nola egin prozesu hori irakaskintzan bereziki. Eta hori arazo pedagogikoa da. Bigarren problema, ordea, batasun-ereduarena da. Alegia, euskarak eraman duen prozesuan bizkaiera baztertuegi utzi dugula. Geure erruz. Bizkaierak ez du eman eman behar zuena. Geure erruz. Ba, eman dezala, eta lehenbailehen.

Nola?

Izan gaitzen praktiko: jendea bildu egin behar da, proposamenak egin, zehatzak, egingarriak; erabaki zer sartu beharko litzatekeen, zer promozionatu beharko litzatekeen irakaskuntzan nahiz literaturan; zerrendak egin. Kanpaina bat antolatu.

Baietz jarraitailerik izan euskal irakasle eta idazle on artean! ■ *Joan Larrinaga.*

Euskararen Aholku-Batzordea dela eta

1982ko otsailaren 16an izendatu zituen Gobernuak «Euskararen Aholku-Batzorde»ko partaideak. Hauek dira 17 batzordekideon izenak: Lino Akesolo, Jesus Altuna, Patxi Altuna, Jose Mari Aranalde, Luis Alberto Aranberri, Joseba Arregi, Jesus Eguskitza, Pako Garmendia, Jean Haristchelhar, Ander Manterola, Koldo Mitxelena, Jose Antonio Obieta, Josu Oregi, Juan San Martin, Ibon Sarasola, Jose Mari Satrustegi, Mikel Zalbide. Eta otsailaren 25ean eratu zuen ofizialki Batzordea Lehen-dakariak.

Hurrengo eguneko *Deia*-n, gertakari honen berri ematean, Robert Pastor-ek honela aurkezten zituen batzordekideak: «El Consejo... está formado por personalidades de la lingüística vasca...» Eta baita: «El Consejo, creado recientemente por decreto, consta de diecisiete miembros, expertos en lingüística vasca».

Lehen orduko berriemate arrunten ondoren, oihartzun handirik ez du izan gertakari honek. Eta izan duena, gehienbat kontrakoa izan du.

Politikoen artean, kontra atera zaizkio EE eta PSE, bai Kontseilua eratzeko prozedura eta bai batzordekideen izendapenak salatuz.

Euskal idazle eta kultur gizonen artean ere izan du salatzailerik. Augustin Zubikarai zeharbidez ibili izan da: ez da gehiegi fidatzen nonbait aukeratuekin, bizkaierazale gutxiegi dagoela horien artean eta. A. Fermin Iraolagoitiak mesfidantza bera du, eta, gainera, Eusko Jaurlaritzaren *atzamarkeziazia* sala tzen du «Igandero Deia»n. Xabier Kintana, ez zeharbidez zuzen-zuzen baino sartu da Batzordearekin *Egin*-en (Otsailak 21). Susmagarri dira Kintanarentzat, bai Batzordea dekretuz eratzea eta bai —hau batez ere— pertsonen aukera: erakunde eta talde zenbaiten (Euskerazaintza, Labayru Ikastegia, Euskerazaleak, Derioko Ikastaroa, Bilboko (H)erri Irratia, Apezgaitegietako Irakasle-Eskolak, Deustoko «Escuela Oficial de Idiomas», Jesuitak, eta abarren) presentzia gehiegia eta beste zenbaiten (UEU, Elhuyar, UZEI, Ikastolen Federazioak, Alfabetatze-Euskalduntze erakundeak, eta abarren) baztertzea salatzen du Kintanak, gogor salatu ere.

Ez dakit orain arte beste erreakziorik izan den. Hauek bakarrik ezagutzen ditut nik. Badirudi ez duela ilusio eta esperantza handi-handirik sortu bazterretan Aholkari Kontseilu honera. Isiltzea izan da jendearen erantzuna.

Nik nere aldetik, dena den, Batzorde honen eraketaz nere eritzia eman (edo hobe: nere kezka agertu) nahi nuke, lauzpabost puntutan, ez luzatzearren:

— *Presaka dator baina beranduegi*. Ez ditut oso ongi uler-tzen oraingo presak: urtarrilaren 11n hartzen du Gobernuak Batzordea eratzeko erabakia, otsailaren 16an egiten da izendapena eta 25ean eratzen da ofizialki. Zergatik presa hauek orain, 1980ko «Jaurlaritzaren Egitamua»n (75. or.) ematen bait da Aholku-Batzorde hau sortzeko hitza? Urte t'erdi pasa dira. Utzikerian. Berandu dator orain, beranduegi «neutraltasuna» eta «alderdikaririk eza» berekin behar dituen Batzorde bat mesfidantzaz ez hartzeko, batik-bat zein textuinguru nahasian eta zein momentu berezian datorren ikusita: PNVren hiru hizkuntz ponentziak (orain bat bilakatuak baina «bat» hori ez oraindik onartua), bizkaierazaleen ofentsiba, Koldo Mitxelena UZEIri eta beste

batzuei egindako eraso eta beronen ondorio oraindik amaitu gabeak...

— *Hertsiegia da Batzordea*. Zenbait batzordekideren presentziak harritu nauela ezin nezake uka. Ausentziek kezkatuago utzi naute, halere. Egon daitekeen asko falta da hor. Egon behar lukeenik ere falta dela esango nuke. Eta okerrago dena: jende-mota jakina falta da. K. Mitxelenak eraso dituenetik ba al dago inor? Hari erantzun diotenetik ba al dago inor?

Nola esaten da erdaraz: «Ni son todos los que están, ni están todos los que son», ezta?

— *Joera desberdinen orekarik eza*. Etxenike Sailburuak, izendapenak aurkeztean, zera aitortu zion *Deia*-ko kazetariari: «Euskarari buruz joera desberdinak dituztenen arteko oreka bat lortu nahi izan da»

Joera desberdinak daudela Batzordean, egia da Besterik da orekaturik dauden ala ez. Eta egonda ere, zer? Zeren arteko ekilibrioa? Zer ulertzen da *joeraz*?: hor dago gakoa. Nere ustetan, Gobernuak hemen gogotan izan dituen «joerak» 'batasuna/cuskalkiak' problematikaren ingurukoak dira nagusiki. Auzi hori, ordea, hizkuntz arazo bezala 1968an amaitu zen euskal kultur gizon askorentzat. PNVrentzat ez, ordea.

Euskal kultur gizona, egun, normalizazio linguistikoaren eta soziologikoaren, soziolinguistikoaren, burrukan murgildurik dago. Gure arazoa, gaur, zera da, alegia, nola lor irakaskuntzan, mass-mediaetan, edozein jakintza-sailetan, edozein lanbidetan, administrazioan, euskal hiztunaren 24 orduetako eginkizun guztietan erabili behar den hizkera bereziaren zein arruntaren prestaera eta erabilera. Eta nork ez daki, langintza honen inguruan badela eritzi eta joera ezberdinik, gertatu diren eztabaidak gertatu eta gero? Gaur-gaurko arazo honen inguruko joera ezberdinen arabera orekatu ahal da Batzordea? Ez dut uste. Hemendik bi ondorio: bat, normalizazio-lanetan buru-belarri dabiltzan sektore, erakunde eta taldeetako jende askok (eta beraz, joerek) Batzorde horrek marka litzakeen bideetatik kanpo ikusiko dutela beren burua. Eta bi, kondizio horietan politika linguistikoa bi deratzea oso nekeza gertatuko zaiola Batzordeari.

— *Hasiera txar bat. Edota aukera galdu bat?* Hizkuntz politikaren falta, arazo larria da benetan. Aholku-Batzorde honek aholku onik emango ahal du zentzu honetan! Benetako garrantzia eta urgentzia, denen gaitetik, horrexek du, Politika linguistikoak.

Eginkizun horri behar bezala erantzun ahal izateko, oker hasi garelakoan nago. Hertsiegi, alegia. Gobernuari lotuegi. Euskararen arazoa bideratzeko «consensus» zabal bat behar dugu, abertzale guztion indarrak gutxi dira. Zergatik jokatu da «de-

kretuz»? Denok beharrezko garenez, ez ote zitekeen hobe Euskal Parlamentuan planteatzea, denon laguntza lortzeko hain zuzen? Ez dakit. Oraingo hau hasiera txar bat iruditzen zait neri. Baina ez nahitaz aukera galdu bat, Gobernuak irekitasunez jokatzeko badu. ■ *Joan Altzibar.*

Monzon, Lehen Urtemuga

Gure aita zena ez zen politika-gauzetan bereziki jantzia. Eta ez zigun gerra aurreko politika-burrukez hitzik egiten, nahiz eta bera ere, auzo mailan behintzat, ekintza politikotan sartuxea ibilia izan eta erreketek garbitzeko arriskutik larri-larri ihes egin... Beharbada horrexegatik ez zigun hartaz hitzik egiten.

Dena dela, berak ezagutu eta miretsitako gizon, politikari eta hizlari bikain bat oso gogoan zuen gerora, eta behin baino gehiagotan gogoratzen zigun guri ere. Nik ez dakit nondik nora zuen haren entzute eta ezagutza bizia.

Gizon hura Monzon zen. Telesforo Monzon.

Orain urtebete hil zen. Gogorapen mingotsa dakarkit neri urtemuga honek.

Maltzagaraino euskaldun denok, burruka berean baturik, eramaten saiatu zen bere bizitzan. Bidegurutzea dago han; handik aurrera talde bakoitza bere aldetik abiatzeko moduan egongo omen ginen. Horregatik uste nuen nik, Maltzagaraino behintzat herriz herri gorpua inguruan denok elkartzeko —eta bartzeko— aukera izango genuela. Azken aukera, beharbada.

Baina bere heriotzakoa izan zen, iruditzen zaidanez, euskaldunon arteko leizea beteezin bihurtu zuena. «Besteek» bahitu ziguten gorpua; eta autopistaz eraman. Maltzagaraino, hain zuzen ere. Jakina da, autopistak alde bitara banatzen duela lurraldea, komunikazioa hautsiz eta eragotziz. Ba zirudien, Euskal Herria erdibanatzeko autopista irekiaz zihon «katerpillarra» zela Telesfororen gorpua. Maltzagaraino, hain zuzen ere!

Ez zuten errua «bahitzaileek» bakarrik, ordea. Bahiketaren aurka beren ahotsa eta agintea altxa ez zuten euskal agintariek ere bai; halako bihotz ximelez Monzonen aipamena egin zuten komunikabide sozialek ere bai; ximurtasuna, bihotzerrea edota gorrotoa nabarmenegi agertu zuten Monzonen lagun eta burkide ohiek eta arerioek ere bai. Asko elkartu ziren, gure Herriaren historiaren arekara baztertzeko gizon hura.

Urtebete igaro da. Eta baikortasuna piztuz, oraindik ere leizea betegarria dela uste nahi nuke; eta autopista —Maltzaga-